

Program för Arbetsmarknad

Inledning

Detta arbetsmarknadsprogram är Funktionsrätt Stockholms län syn på arbete och sysselsättning för personer med funktionsnedsättning. Programmet utgår från vårt mål att uppnå ett samhälle för alla.

Arbete är en viktig väg till delaktighet i samhället. Detta erkänns av FN och rätten till arbete på lika villkor erkänns i konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Att arbeta är en möjlighet att delta och bidra, och i ett samhälle där människor blir värderade efter hur de deltar och bidrar blir rätten till arbete desto viktigare. Arbete skapar både tillhörighet och utveckling för individen. Det ger också inkomst vilket skapar ytterligare möjlighet till delaktighet och påverkan. För personer med funktionsnedsättning är vägen till arbete ofta kantad av hinder. Det innebär att särskilt stöd kan vara avgörande för individen att etablera sig på arbetsmarknaden och för arbetsgivaren att anställa.

Ett samhälle för alla

Funktionsrätt Stockholms län utgår från den grundläggande principen att alla människor, oavsett funktionsförmåga, ska ha samma möjligheter som andra att vara delaktiga i samhället och att ta del av sina rättigheter. Rättigheterna regleras bland annat i

- FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning¹

¹ Regeringskansliet, Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN, 2008, länk: [konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning.pdf \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/491315/1/163232)

- FN:s standardregler²
- EU:s strategier och planer för personer med funktionsnedsättning³
- svensk lagstiftning.

Det innebär att ingen person ska diskrimineras oavsett om det gäller funktionsnedsättning eller någon av de andra diskrimineringsgrunderna som är kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, etnicitet, trosuppfattning eller ålder. Att se även till övriga diskrimineringsgrunder är viktigt eftersom personer med funktionsnedsättning inte endast är sin funktionsnedsättning, utan även har olika kön, läggningar, etniciteter, med mera. Det innebär att personer med funktionsnedsättning kan utsättas för multipel diskriminering, det vill säga diskrimineras av flera skäl samtidigt.

Till exempel uppger Arbetsförmedlingen att kvinnor med funktionsnedsättning i mindre utsträckning blir erbjudna samma stöd som män med funktionsnedsättning.⁴ Forskning visar att personer med annan etnicitet än svensk är underdiagnostiserade med dyslexi på grund av fördomen att de inte kan svenska, något som påverkar vilket stöd de får.⁵ Båda dessa exempel illustrerar vilka utmaningar som skapas på arbetsmarknaden i korsningen mellan olika identiteter.

² Funktionsrätt Sverige, FN:s standardregler, 2017, länk: [FN:s standardregler – Funktionsrätt Sverige \(funktionsratt.se\)](https://www.funktionsratt.se/)

³ Europeiska Unionen, Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030, länk: [Publications catalogue - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/equality/)

⁴ Arbetsförmedlingen, Unga med funktionsnedsättning på Arbetsförmedlingen – En fördjupad analys skriven av Nils Lundh, Susanne Vinell och Emma Wigren, 2021, s. 18–19.

⁵ Bodil Andersson, Dyslektiker med invandrarbakgrund, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Lund, 2001.

Därmed utgår detta arbetsmarknadsprogram från ett intersektionellt perspektiv. Det innebär den tar hänsyn till dessa korsningar.

En arbetsmarknad för alla

En funktionsnedsättning får inte stå i vägen för en rättvis bedömning av den arbetssökande och dess kvalifikationer. Att bli anställd för sin kunskap och utbildning är en självklarhet och ska vara det oavsett personens funktionsförmåga. Enligt uppgifter från Statistiska centralbyrån 2019 uppges dock attityder från arbetsgivare vara det största hindret för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden.⁶

Det finns därmed en dubbel utmaning:

1. Att ge personer med funktionsnedsättning rätt stöd på arbetsmarknaden vilket inkluderar allt från rätt stöd under utbildning till hjälpmedel på arbetsplatser.
2. Att ge arbetsgivare rätt stöd i form av kunskap, både för att montera ner fördomar och för att få information om hjälpinsatser så som anställningsstöd och bidrag.

Anledningen till att personer med funktionsnedsättning behöver ha tillgång till allt från utbildning till hjälpmedel är eftersom de ofta utsätts för diskriminering från skolåldern. Det innebär att de kan ha utsatts för kränkande behandling som gjort att de hamnat utanför utbildningssystemet och därmed fått begränsade möjligheter efter skolgången. Det kan också vara att personer med funktionsnedsättning har varit framgångsrika inom skola och högre utbildning men trots det inte inkluderas på arbetsmarknaden. Antingen för att

⁶ Statistiska Centralbyrån, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2017, Stockholm, 2018, s. 9.

arbetsgivare har fördomar om deras kompetens eller för att arbetsgivaren inte anser att de kan lösa hjälpmedel, tillgängliga lokaler eller anpassade uppgifter.

Det innebär att även arbetsgivare behöver få rätt stöd. Rätten till arbete på lika villkor regleras i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det kräver att arbetsgivare har kunskap och verktyg för att anställa brett.

Att anställa kompetensbaserat och inkluderande påverkar arbetsplatser positivt. Myndigheten för delaktighet rapporterade 2020 att inkluderande arbetsplatser har större lönsamhet och kreativitet.⁷ När arbetsgivare får stöd i hur de ska rekrytera inkluderande, anpassa den fysiska och sociala arbetsmiljön, köpa in hjälpmedel, med mera, så skapas rätt förutsättningar. När fler personer med funktionsnedsättning får tillgång till fler rum i vårt samhälle främjar det högre kunskap och normkritik.

Därmed blir statliga och regionala insatser viktiga. De möjliggör nämligen för personer med funktionsnedsättnings rättigheter att delta på lika villkor på arbetsmarknaden.

Funktionshinder och funktionsnedsättning

Funktionshinder är det som hindrar en person från att delta i samhället, så som byggnader utan hiss, möteslokaler utan hörslina eller information som endast finns i ett format. Funktionshinder kan återfinnas inom alla områden, så som i arbetslivet, relationer, fritids-och kulturaktiviteter, utbildning, och i demokratiska processer. Ofta uppstår dessa funktionshinder på grund av bristande tillgänglighet och anpassningar. Detta i sin tur är ofta kopplat till okunskap.

⁷ Myndigheten för delaktighet, ”En arbetsplats för fler”, 2020, länk: [En arbetsplats för fler - MFD](#)

Funktionsnedsättning är ett ord som beskriver personer vars funktionsförmåga anses så pass normbrytande att de riskerar diskriminering. Enligt FN:s standardregler kan människor ha funktionsnedsättningar på grund av fysiska eller kognitiva skador eller sjukdomar, syn- eller hörselskador eller sjukdomar, medicinska tillstånd eller mentalsjukdomar. Sådana skador, tillstånd eller sjukdomar kan vara av både bestående och övergående natur.⁸

Av personer med funktionsnedsättning bedöms 42 procent ha nedsatt arbetsförmåga.⁹ Det är dock inte alla som bedöms ha nedsatt arbetsförmåga som själva anser att de har det.¹⁰ Tvärtom menar många att de med rätt hjälpmedel eller viss anpassning av arbetet hade kunnat arbeta på lika villkor. Dessa anpassningar hade skiljt sig från individ till individ eftersom behoven är olika beroende på funktionsnedsättning. Att den möjligheten är begränsad utgör ett stort funktionshinder för många med funktionsnedsättning, med eller utan nedsatt arbetsförmåga. Rätt bemötande med fokus på utforskande dialog, i stället för förutfattade meningar om funktion, är ett viktigt steg. Det har potentialen att göra stor skillnad och möjliggöra för fler personer att få tillgång till arbetsmarknaden.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slår i artikel 27 fast rätten till arbete på lika villkor. Det offentliga ska främja insatser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna finna, få, behålla och återgå till en anställning. Arbete eller meningsfull

⁸ Sjöberg, M. (2002). Arbetsliv och funktionshinder. Lund: Studentlitteratur.

⁹ Statistiska Centralbyrån, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020, Solna, 2021, s. 12.

¹⁰ Statistiska Centralbyrån, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2020, Solna, 2021, s. 38.

sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att kunna vara delaktig i samhället.¹¹

Lägesbeskrivning

Personer med funktionsnedsättning utgör cirka 20% av Sveriges befolkning. Det är var femte person. En betydelsefull andel av de som bor och verkar i Stockholmsregionen. Därmed följs utvecklingen av situationen på arbetsmarknaden noggrant. Myndigheten för delaktighet (MFD) noterade i sin uppföljning av situationen på arbetsmarknaden en oroväckande utveckling. Arbetssökande som står utanför arbetsmarknaden upplever att kontakten med Arbetsförmedlingen blivit sämre och att de har svårare att få tillgång till arbetsmarknadspolitiska åtgärder och stöd. Även den lokala förankringen hos Arbetsförmedlingen har försämrats vilket kommuner rapporterat. Utöver detta lägger den ökade digitaliseringen stort ansvar på individen och utan stöd i att bli inkluderad i digitaliseringen är det många som faller utanför.¹²

Arbetsförmedlingen själva understryker också behovet av ökad delaktighet för personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. De menar att detta också kräver att det finns rätt stöd och särskilda insatser tillgängliga.¹³ En bättre tillgänglighet på arbetsplatser i grunden, bättre kunskap hos arbetsgivare och ett perspektiv där den arbetssökande inte ses som hindrad redan innan den har sökt ett arbete måste till om utvecklingen ska gå framåt. En bättre tillgänglighet generellt

¹¹ Myndigheten för delaktighet. (2014). *Hur är läget 2014? Uppföljning av funktionshinderpolitiken*. Sundbyberg: Myndigheten för delaktighet.

¹² Myndigheten för delaktighet, ”Minskat arbetsmarknadspolitiskt stöd till dem i störst behov”, 2022-01-27, länk: [Minskat arbetsmarknadspolitiskt stöd till dem i störst behov | Myndigheten för delaktighet \(mynewsdesk.com\)](#)

¹³ Myndigheten för delaktighet. (2014). *Hur är läget 2014? Uppföljning av funktionshinderpolitiken*. Sundbyberg: Myndigheten för delaktighet.

skulle minska problemen med matchning och i längden minska behoven av särskilda anpassningar och åtgärder.

Personer med funktionsnedsättning har en sämre hälsa i högre utsträckning än bland övrig befolkning. En betydande del av den sämre hälsan beror inte på funktionsnedsättningen i sig. Istället förklaras det av riskfaktorer för ohälsa kopplade till livsvillkor – till exempel när det gäller arbete. Det är också en högre andel personer med funktionsnedsättning som känner oro att förlora arbetet, saknar ekonomisk marginal och har låg inkomst. Detta indikerar att den sämre hälsan hos personer med funktionsnedsättning skulle kunna förbättras genom olika stödinsatser och framför allt möjligheten till att delta på arbetsmarknaden.¹⁴

Ett gott exempel från Region Stockholm

Ett gott exempel på en mer jämlik och rättvis arbetsmarknad är Region Stockholms tidigare projekt att erbjuda praktik för personer i arbetsför ålder med funktionsnedsättning. Region Stockholms verksamheter ska bedriva ett aktivt arbete för att underlätta så att personer med funktionsnedsättning får anställning i landstinget. Genom en särskild satsning med start 2014 kunde verksamheter få stöd till traineeplatser för personer med funktionsnedsättning. Praktikplatser erbjöds från två till sex månader med kollektivavtalsenlig lön samt med möjlighet till handledararvode. Region Stockholms personal och utbildning tog emot samtliga ansökningar och samverkar med verksamheterna för att inventera lämpliga placeringar. Verksamheterna anställde själva praktikanten/personen men fakturerade Region Stockholms Personal & utbildning. Rekrytering till praktikplatserna skedde bland annat i samverkan med Funktionsrätt Stockholms län,

¹⁴ Kunskapsguiden, ”Hälsan hos personer med funktionsnedsättning, 2021-12-16, länk: [Hälsan hos personer med funktionsnedsättning - Kunskapsguiden](#)

funktionshindersorganisationer i regionen och Arbetsförmedlingen som bistod med spridning av information.

Hur ska arbetsmarknaden vara?

Funktionsrätt Stockholms län anser att arbetsmarknaden ska

Vara jämlik och rättvis

Personer med funktionsnedsättning ska erbjudas anställning på samma villkor som personer utan funktionsnedsättning.

Anställning ska ske efter kompetens och meriter. För att motverka diskriminering behöver personer med funktionsnedsättning erbjudas arbete i större utsträckning på den reguljära arbetsmarknaden. Detta är av vikt såväl ur ett socioekonomiskt perspektiv som ur ett individuellt perspektiv. Funktionsrätt Stockholms län förespråkar att en sammanhållen rehabiliteringskedja skall eftersträvas också för personer med funktionsnedsättning.

Vara tillgänglig

Personer med funktionsnedsättning har historiskt sett stött på många utmaningar när de ska etablera sig på arbetsmarknaden. Funktionsrätt Stockholms län förespråkar en ökad tillgänglighet generellt på arbetsmarknaden. I längden skulle det innebära minskade problemen med matchning och minskade behov av särskilda anpassningar och åtgärder.

Vara hållbar

Helhetssyn på funktionsnedsättning bör eftersträvas i arbetsmarknadsfrågor. Funktionsrätt Stockholms län vill främja kunskap om funktionsnedsättning i relation till arbete och arbetsmarknad. Ökad kunskap kring funktionsnedsättning hos arbetsgivare behövs och en attityd där den arbetssökande inte ses som hindrad måste till. Funktionsrätt Stockholms län vill arbeta för att arbetsgivare, särskilt Region Stockholm, ska se kompetensen och det friska hos varje enskild person.

Främja delaktighet

Personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till arbete på lika villkor och staten behöver främja insatser för att personer med funktionsnedsättning ska kunna finna, få, behålla och återgå till en anställning. Funktionsrätt Stockholms län anser att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt till delaktighet inom samhällets alla områden, såsom till exempel arbete och utbildning.

Funktionsrätt Stockholms läns målsättning

Deltagande i arbete ska vara lika stort bland arbetstagare med funktionsnedsättning som vill arbeta, som för arbetstagare i den övriga befolkningen.

Region Stockholm ska vara en rättvis och jämlik arbetsgivare. Personer med funktionsnedsättning ska erbjudas anställning på samma villkor som personer utan funktionsnedsättning. Region Stockholm som arbetsgivare ska arbeta medvetet med kompetensbaserad rekrytering och tillse att arbetsplatserna är universellt utformade. Nedan metoder är vår väg för att möjliggöra för detta.

Att driva arbetsmarknadsfrågor

Funktionsrätt Stockholms län vill driva arbetsmarknadsfrågor

- genom att verka för att sprida kunskap till exempel att medverka i föreläsningar och utbildningar
- genom att i alla lägen påvisa nyttan genom goda exempel
- genom att samverka med myndigheter, arbetsgivar-, bransch-, och fackliga organisationer
- genom att påverka beslutsfattare och politiker.

Förkortningar i programmet

FN	Förenta Nationerna
EU	Europeiska Unionen
MFD	Myndigheten För Delaktighet

Referenslista

Arbetsförmedlingen, *Unga med funktionsnedsättning på Arbetsförmedlingen – En fördjupad analys skriven av Nils Lundh, Susanne Vinell och Emma Wigren, 2021*

Bodil Andersson, *Dyslektiker med invandrarbakgrund, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Lund, 2001*

Europeiska Unionen, Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030, länk: [Publications catalogue - Employment, Social Affairs & Inclusion - European Commission \(europa.eu\)](#)

Funktionsrätt Sverige, FN:s standardregler, 2017, länk: [FN:s standardregler - Funktionsrätt Sverige \(funktionsratt.se\)](#)

Kunskapsguiden, ”Hälsan hos personer med funktionsnedsättning, 2021-12-16, länk: [Hälsan hos personer med funktionsnedsättning - Kunskapsguiden](#)

Malena Sjöberg, *Arbetsliv och funktionshinder, Lund, Studentlitteratur, 2002*

Myndigheten för delaktighet. (2014). *Hur är läget 2014? Uppföljning av funktionshinderpolitiken*. Sundbyberg: Myndigheten för delaktighet

Myndigheten för delaktighet, ”En arbetsplats för fler”, 2020, länk: [En arbetsplats för fler - MFD](#)

Funktionsrätt
Stockholms län

S:t Göransgatan 84, 3 tr, 112 38 Stockholm. Tfn: 08-651 25 10

E-post: info@funktionsrattstockholmslan.se

Webb: funktionsrattstockholmslan.se